

การพัฒนาสมรรถนะภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม เพื่อการบริหารการผลิตอาหารโอท็อป ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย

The Development of Innovative Leadership Competencies for the OTOP Foods Production Management in the Northeastern of Thailand

พรทิพย์กา ประทุมรัตน์ เฮอร์ และ ศาสตราจารย์ ดร.บุญกัน ตอกโรสง

บทคัดย่อ

การศึกษานี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเพื่อการบริหารการผลิตอาหารโอท็อปในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (2) ศึกษาหลักธรรม ไตรสิกขา และตัวแบบ KSM ที่นำมาบูรณาการกับการพัฒนาสมรรถนะภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเพื่อการบริหาร และ (3) นำเสนอแนวทางการพัฒนาสมรรถนะภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม การวิจัยเชิงปริมาณใช้กลุ่มตัวอย่างจาก ผู้ประกอบการและผู้บริโภค จำนวน 400 คน สุ่มแบบหลายขั้นตอน เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามและการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลหลักคือ ผู้ประกอบการที่ได้รับการรับรองคุณภาพระดับ 5 ดาว จำนวน 18 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์เก็บข้อมูล สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การอุปมานิเคราะห์และ ทิศทาง ผลการวิจัย พบว่า (1) ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับสูง ได้แก่ การจำหน่าย กลยุทธ์ทางการตลาด วัตถุประสงค์ การจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ การฝึกอบรมเพื่อการผลิตที่มีคุณภาพ (2) หลักธรรม ไตรสิกขา และตัวแบบ KSM สามารถนำมาบูรณาการกับการพัฒนาสมรรถนะภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมได้พบว่า ด้านหลักธรรมคือการปฏิบัติตนตามศีล การให้ทาน ด้านการบริหารอยู่ในระดับสูง โดยที่หลักคุณธรรมและจริยธรรมอยู่ในระดับสูง ด้านไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิและปัญญา อยู่ในระดับสูงและหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับสูง และการบูรณาการศีลกับความรู้ สมาธิกับทักษะ และปัญญากับการจัดการ หรือ KSM Model อยู่ในระดับสูง (3) แนวทางการพัฒนาสมรรถนะภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมคือภาครัฐท้องถิ่นและผู้ประกอบการร่วมกันกำหนดนโยบายให้เป็นโอท็อปชุมชน พัฒนาด้านวัตถุดิบ บรรจุภัณฑ์ให้มีมาตรฐาน และส่งเสริมอาหารพื้นเมืองพาแลงให้เป็นที่ยอมรับได้มาตรฐาน เพื่อเตรียมพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม, การผลิตอาหารโอท็อป

Abstract

The objectives of the research were (1) to study the innovative leadership of the OTOP foods production management in Northeast Thailand (2) to study the integration of Sikkhattaya to develop innovative leadership competencies and (3) to propose guidelines of innovative leadership competencies

using international standards. The methodology used was mixed methodology. The quantitative research with 400 respondents comprised of entrepreneurs and consumers of OTOP foods, selected by multistage sampling using a questionnaire as a tool. The qualitative research was conducted by in-depth interviews with 18 key informants selected by purposive sampling from entrepreneurs. Data were analyzed by using mean and standard deviation, analytic induction and interpretation. The research findings were as follows: (1) The innovative leadership overall was at a high level including distribution, marketing strategies, and raw materials., installed saving group, training for quality of production. (2) The integration of Sikkhattaya with KSM Model was able to develop innovative leadership competency. Regarding Dharma the intention of Precept and gifting was important. The principles of management, the principles of morality, the ethics, the principle of Sikkhattaya in accordance with KSM Model and principles of Sufficiency Economy philosophy were at a high level. The best practices integrated Silp and knowledge, Samathi and skill, Panya and management. (3) The guidelines for innovative leadership found that public sectors and community collaborated strategies, policy, promoted Palang the symbol of Isan foods, standardized community products, developed to certified and were enhanced to a high level to enter AEC.

Keyword: innovative leadership, OTOP foods production management

ความนำ

ในช่วงระหว่างปี 2540 ประเทศไทยประสบภาวะเศรษฐกิจชะลอตัวทั้งภาคการเกษตร และภาคอุตสาหกรรมต่าง ๆ ระบบเศรษฐกิจชะงักงันและฝืดเคืองทั้งประเทศ ผลกระทบก่อให้เกิดปัญหาคุณภาพชีวิตของคนไทยทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น ปัญหาความยากจน ปัญหาการว่างงาน ความเสื่อมโทรมทรัพยากรสิ่งแวดล้อมและความเลื่อมล้ำทางสังคม เศรษฐกิจและการเมือง อีกทั้งยังส่งผลให้ภาครัฐมุ่งส่งเสริมให้ประชาชนมีอาชีพ รายได้ที่ยั่งยืนในการดำรงชีวิตและเพื่อก่อให้เกิดการขับเคลื่อนในระบบแรงงาน การผลิตและการบริการที่สามารถนำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชน สังคม เศรษฐกิจในระดับจุลภาคและมหภาค ซึ่งในรัฐบาลของทักษิณ ชินวัตรได้กำหนดนโยบายของรัฐบาลหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์หรือโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์หรือโอท็อป เป็นนโยบายสำคัญของรัฐบาลที่ต้องการส่งเสริมสนับสนุนกระบวนการพัฒนาท้องถิ่นสร้างชุมชนให้เข้มแข็งพึ่งตนเองได้ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างงาน สร้างรายได้ด้วยการนำทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาเป็นสินค้าที่มีคุณภาพมี

จุดเด่น มีมูลค่าเพิ่มเป็นที่ต้องการของตลาด การคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์เป็นแนวคิดของคณะกรรมการอำนวยการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์แห่งชาติ ที่ต้องการส่งเสริมและสนับสนุนให้ผลิตภัณฑ์ชุมชนได้มีโอกาสพัฒนาคุณภาพ มาตรฐานให้สามารถส่งออกได้ในแนวทางการเชื่อมโยงมาตรฐานสินค้าจากระดับภูมิภาคสู่สากล เพื่อตอบสนองนโยบายของรัฐบาลตามโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ผลความสำเร็จและนโยบายที่มีการสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง ทำให้ชุมชนมีโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ทุกพื้นที่ และยังพบว่าในโครงการที่เกิดขึ้นมีทั้งผู้ประสบความสำเร็จและผู้ที่ยังไม่ประสบผลตามเกณฑ์ที่กำหนด

สำหรับผู้ผลิตสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์หรือโอท็อป (OTOP) ซึ่งเป็นสินค้าเชิงวัฒนธรรม ไม่อาจหลีกเลี่ยงผลกระทบที่สืบเนื่องจากการเปิดเสรีการแข่งขันในยุคกระแสโลกาภิวัตน์ที่มีการแข่งขันทางธุรกิจที่รุนแรงได้ในปัจจุบัน ประเทศต่าง ๆ ล้วนหันมาให้ความสำคัญกับการเพิ่มศักยภาพของชุมชน และใช้จุดแข็งของชุมชนทางด้านวัฒนธรรม วิถีชีวิตและภูมิปัญญาเพื่อเชื่อมโยงสู่ภาคการผลิตและบริการ ในการสร้าง

สัญลักษณ์และขยายโอกาสทางการตลาดให้มากยิ่งขึ้น ดังนั้น ผู้ผลิตสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์หรือโอท็อป โดยเฉพาะกลุ่มสินค้าที่ใช้ในชีวิตประจำวัน อาจจะได้รับผลกระทบจากคู่แข่งและสภาพการแข่งขันในตลาดเพิ่มสูงขึ้น อันเนื่องมาจากสินค้าที่มีคุณภาพต่ำ ราคาต้นทุนต่ำ หรือสินค้าที่สามารถใช้ทดแทนกันได้ เข้ามาวางจำหน่ายในประเทศได้มากขึ้น ทำให้ผู้บริโภคสามารถเลือกบริโภคสินค้าที่หลากหลายและมีอำนาจในการต่อรองสูง ซึ่งนำไปสู่การกดดันทางราคา จึงทำให้ผู้ประกอบการต้องปรับตัวรับการแข่งขันที่เข้มข้นขึ้น และเกิดต้นทุนในการปรับตัว

ในปัจจุบัน มีผู้ผลิตสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ที่ขึ้นทะเบียนกับกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย จากข้อมูลล่าสุด ปี 2553 รวมทั้งสิ้น 33,228 ราย และมีสินค้าโอท็อป ที่ขึ้นทะเบียนไว้กว่า 85,173 รายการ ซึ่งการส่งเสริมผู้ประกอบการโอท็อป และการพัฒนาสินค้า โอท็อป จึงไม่เพียงแต่จะเป็นการสร้างรายได้ให้แก่ครัวเรือนและสร้างการจ้างงานในชุมชนท้องถิ่นทั่วประเทศเท่านั้น แต่ยังเป็นการรักษามรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาให้คงอยู่สืบต่อไปด้วย ทั้งนี้ ในปีงบประมาณ 2555 สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ได้จัดทำโครงการยกระดับผู้ประกอบการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์แบบบูรณาการ หรือในชื่อเรียกว่า “OTOP PLUS” วัตถุประสงค์ของโครงการมุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพของผู้ประกอบการโอท็อปโดยให้เอกลักษณ์ของท้องถิ่นมาสร้างมูลค่าเพิ่มให้สินค้า และเสริมสร้างโอกาสทางการตลาดทั้งในและต่างประเทศ ซึ่งเป็นการส่งเสริมเพื่อให้เกิดการปรับตัวในการดำเนินธุรกิจ และขยายโอกาสทางการตลาดเข้าสู่กลุ่มประเทศประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

ในกระบวนการเรียนรู้ ชุมชนต้องร่วมกันค้นหาศักยภาพของตนเองและตอบคำถามให้ได้ ด้วยวิธีคิดใหม่ แต่พื้นที่ที่จะศึกษานั้นยังไม่มีแนวความคิดใหม่ดังกล่าว ด้วยเหตุผลนี้ชุมชนในท้องถิ่นดังกล่าว จึงต้องการความช่วยเหลือจากองค์กรท้องถิ่น สถาบันการศึกษาเพื่อให้พวกเขาสามารถค้นพบศักยภาพของตนเองให้มีความรู้และทักษะในการจัดการทรัพยากรของตนเองอย่างมีประสิทธิภาพและให้เกิดประโยชน์แก่ท้องถิ่นมากที่สุด

ให้สามารถพัฒนาวิสาหกิจชุมชน และองค์ความรู้อื่นๆ เช่น สิ่งแวดล้อม คุณภาพชีวิต เป็นต้น

การศึกษา การสร้างสมรรถนะนวัตกรรมภาวะผู้นำเพื่อการบริหารการผลิตอาหารโอท็อป ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ครั้งนี้ เป็นการศึกษาผสมผสานการบริหารรัฐกิจแนวใหม่ (new public management) ที่เป็นกระบวนการของรัฐประศาสนศาสตร์มาตั้งแต่ทศวรรษ 1980 มาจนถึงปัจจุบันที่นำแนวคิดทางด้านการตลาด (marketing) และเศรษฐศาสตร์ (economics) มาใช้ในการส่งมอบสินค้าและบริการสาธารณะให้กับประชาชน มองว่าประชาชนเป็น ลูกค้า (customer) ที่รัฐต้องให้ความพึงพอใจ โดยประชาชนมีทางเลือกในการใช้สินค้าและบริการสาธารณะของรัฐ เหมือนกับการไปเลือกใช้สินค้าและบริการของภาคเอกชน ภาครัฐจึงใช้กลยุทธ์ทางการตลาดและทางธุรกิจในการปฏิบัติหน้าที่ส่งมอบสินค้าและบริการสาธารณะนอกจากนี้ การศึกษานี้ยังอยู่ บนพื้นฐานความเข้าใจ รัฐประศาสนศาสตร์สร้างสรรค์ (creative public management--CPM) ซึ่งบุญตัน ดอกโสง (2555) ได้อธิบายไว้ว่า เป็นทิศทางแห่งการปรับรูปแบบ การกำหนดนโยบายบริหารจัดการกระจายรายได้ ให้ทั่วถึงเป็นธรรมที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงแบ่งวิถีชีวิตเกษตร ชาวไร่ ชาวนา และกรรมกร ให้มากที่สุด เพื่อขจัดความยากจนให้พ้นจากเส้นระดับความยากจนให้เร็วที่สุด รัฐประศาสนศาสตร์เน้นการออกแบบนโยบายที่ไม่มีการเบียดเบียนคนใดโกงชาติ ยึดมั่นในศีลธรรมและจริยธรรมแห่งพุทธศาสนา ประชาชนมีความเป็นประชาธิปไตยทั้งกายวาจาใจ โดยเข้าใจ และยอมรับเนื้อหาของสิทธิ เสรีภาพสมบูรณ์ มีความเป็นธรรมเคารพศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกันและมีระบอบประชาธิปไตยมาจากและเป็นของปวงชน ซึ่งบุญตัน ดอกโสง (2555) ได้เสนอหลักการ 10 หลักการ ซึ่งจะตรงประเด็นการศึกษานี้ประกอบด้วย (1). ความคิดสร้างสรรค์ การกระจายรายได้ อย่างทั่วถึง (inclusive distribution) (2) พัฒนาสังคมให้มีจิตสาธารณะ (3) การบริหารจัดการหรือเรียกว่า พุทธิปัญญา (4) รัฐธรรมาภิบาล (5) การบริหารชาติควรมีความเที่ยงธรรม (6) การเน้นการกำหนด นโยบายสาธารณะ (7) ยึดหลักประชาธิปไตยสมบูรณ์ซึ่งนำมาจาก

CPM (8) พลังอำนาจในการต่อรอง และผลประโยชน์ อยู่ที่ ประชาชน (9) ประชาชนมีวุฒิภาวะในการเจรจาต่อรอง และ (10) ชาวบ้านรากหญ้า มีพลังใจฝ่าฟันประชาธิปไตย รากหญ้า และมีความรับผิดชอบต่อสังคม

รัฐประศาสนศาสตร์สร้างสรรค์ คือ การใช้ CPM เป็นยุทธศาสตร์หลัก และใช้เป็นยุทธศาสตร์สร้าง สมรรถภาพนวัตกรรมทั่วถึงโดยกระบวนการเรียนรู้ จากจิต สมการในการสร้างสมรรถภาพของมนุษย์ ทุกรูปทุกนาม (บุญทัน ดอกไธสง, 2555) KSM MODEL สมการ $E = MC^9 + 2$

ด้วยความเป็นมา และความสำคัญดังกล่าว ข้างต้น ผู้วิจัยเล็งเห็นความสำคัญของการศึกษาพื้นที่ เป้าหมายจึงดำเนินการวิจัยเรื่องการสร้างสมรรถนะ นวัตกรรมภาวะผู้นำในการบริหารการผลิตอาหาร โหตอป ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อหาแนวทางการ พัฒนาศักยภาพการดำเนินงานเพื่ก้าวสู่ระดับ การพัฒนาผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ กรณี ศึกษาผลิตภัณฑ์ประเภทอาหาร อันจะเกิดประโยชน์ ต่อการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

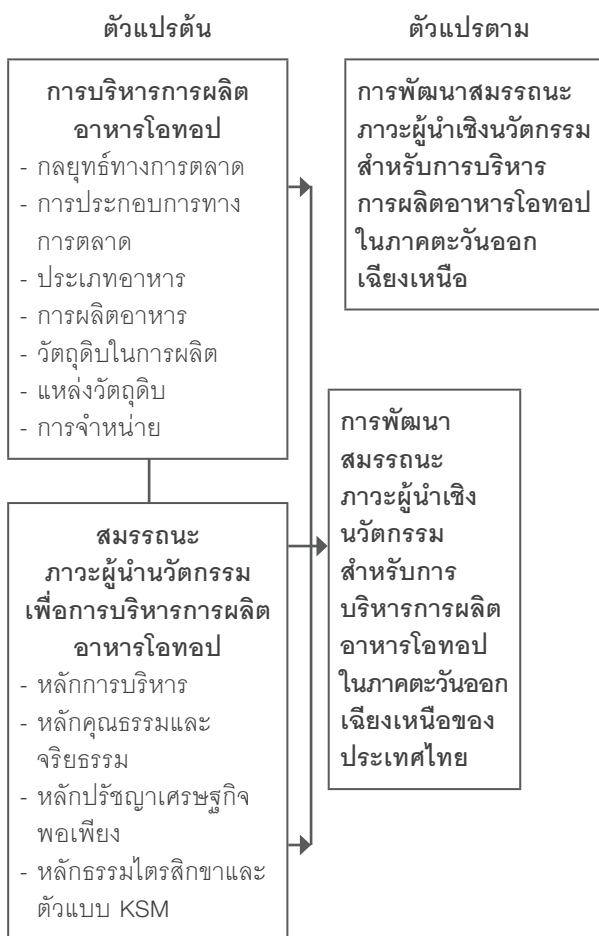
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสมรรถนะภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม เพื่อการบริหารการผลิตอาหารโหตอปในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. เพื่อศึกษาหลักธรรม ไตรสิกขา และตัวแบบ KSM ที่สามารถนำมาบูรณาการกับการสร้างสมรรถนะ ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเพื่อการบริหารการผลิตอาหาร โหตอปในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาสมรรถนะ ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเพื่อการบริหารการผลิตอาหาร โหตอปในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สู่มาตรฐานสากล

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาทบทวนเอกสารถึงแนวคิด ทฤษฎี และฐานข้อมูลงานวิจัยจากเอกสาร เกี่ยวกับการศึกษา ผสมผสานการบริหารรัฐกิจแนวใหม่ (New Public Management) รัฐประศาสนศาสตร์สร้างสรรค์ (Creative Public Management, CPM) ของบุญทัน ดอกไธสง (2555) หลักพุทธธรรมคือ ศีล สมาธิและปัญญา ตัวแบบ KSM สมรรถนะภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของเอเวอร์เรท โรเจอร์ (Everette M. Rogers) กล่าวว่า นวัตกรรมคือ ความคิด การกระทำ หรือวัตถุใหม่ ๆ ซึ่งรับรู้ว่าเป็นสิ่งใหม่ด้วย ตัวบุคคลแต่ละคนหรือสังคม การพิจารณาว่าสิ่งหนึ่ง สิ่งใดเป็นนวัตกรรมนั้นขึ้นอยู่กับความรู้ของแต่ละ บุคคลหรือกลุ่มบุคคลว่าเป็นสิ่งใหม่สำหรับเขา ดังนั้น นวัตกรรมของบุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งอาจไม่ใช่ นวัตกรรมของบุคคลกลุ่มอื่น ๆ ก็ได้ ขึ้นอยู่กับความรู้ของบุคคล นั้นว่าเป็นสิ่งใหม่สำหรับเขาหรือไม่ อีกประการหนึ่ง ความใหม่อาจขึ้นอยู่กับระยะเวลาด้วย สิ่งใหม่ ๆ ตามความหมายของนวัตกรรมไม่จำเป็นจะต้องใหม่ จริง ๆ แต่อาจหมายถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่เป็นความคิดหรือ การปฏิบัติที่เคยทำกันมาแล้วแต่ได้หยุดไประยะ เวลาหนึ่ง ต่อมาได้มีการรื้อฟื้นขึ้นมาทำกันใหม่เนื่องจาก เห็นว่าสามารถช่วยแก้ปัญหาในสภาพการณ์ใหม่นั้นได้ ซึ่งก็นับว่าสิ่งนั้นเป็นสิ่งใหม่ได้ ดังนั้น นวัตกรรม อาจหมายถึงสิ่งใหม่ ๆ ดังต่อไปนี้ (1) สิ่งใหม่ที่ไม่เคยมี ผู้ใดเคยทำมาก่อน (2) สิ่งใหม่ที่เคยทำมาแล้วในอดีต แต่ได้มีการรื้อฟื้นขึ้นมาใหม่ และ (3) สิ่งใหม่ที่มีการ พัฒนามาจากของเก่าที่มีอยู่เดิม เป็นนวัตกรรมที่มีการเปลี่ยนแปลงแบบค่อยเป็นค่อยไป (Incremental) หรือเปลี่ยนแปลงเพียงเล็กน้อย

กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาสมรรถนะภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมสำหรับการบริหารการผลิตอาหารโอท็อปในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยเป็นการศึกษาทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เรียกว่าการวิจัยแบบผสมวิธี (mixed method research) โดยศึกษาจากกลุ่มผู้ผลิตอาหารโอท็อป ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ที่ผ่านการคัดสรรและรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์ มีจำนวน 400 คนในเขตจังหวัดขอนแก่นและจังหวัดนครราชสีมา ประชาชนและกลุ่มตัวอย่าง

ประชาชนและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณด้วยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (multistage sampling) โดยการสำรวจรายชื่อผลิตภัณฑ์อาหารโอท็อปทั้งหมดใน 2 จังหวัด กำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ

ทาโร ยามาเน (Taro Yamane) ที่ระดับความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 จากจำนวนประชากรจำนวน 1,600 คน ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 320 คน เพื่อเพิ่มความเชื่อมั่นของข้อมูลจึงเพิ่มเป็น 400 คน และผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ได้แก่ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาสมรรถนะภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมสำหรับการบริหารการผลิตอาหารโอท็อป ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ผู้ประกอบการจังหวัดขอนแก่น มี 26 อำเภอโดยเลือกสัมภาษณ์ 9 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองขอนแก่น อำเภอบ้านฝาง อำเภอพระยืน อำเภอหนองเรือ อำเภอชุมแพ อำเภอสหัสขันธ์ อำเภอโนนสูง อำเภอชุมพวง อำเภอชุมพลบุรี อำเภอกระนวน อำเภอบ้านไผ่ และกลุ่มผู้ประกอบการจังหวัดนครราชสีมา มี 32 อำเภอ โดยเลือกสัมภาษณ์ 9 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองนครราชสีมา อำเภอครบุรี อำเภอเสิงสาง อำเภอคง อำเภอบ้านเหลื่อม อำเภอจักราช อำเภอโชคชัย อำเภอด่านขุนทด และอำเภอโนนไทย โดยสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ อำเภอละ 1 ผลิตภัณฑ์ จำนวน 18 คน ทั้งหมดเป็นการเลือกแบบเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

แบบบันทึกเอกสาร (document recording Forms) เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาการพัฒนาสมรรถนะภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมสำหรับการบริหารการผลิตอาหารโอท็อป ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย

แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนาสมรรถนะภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมสำหรับการบริหารการผลิตอาหารโอท็อป ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย และการวิเคราะห์องค์ประกอบการสร้างสมรรถนะนวัตกรรมภาวะผู้นำในการบริหารการผลิตอาหารโอท็อป ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่ แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป และแบบสอบถามองค์ประกอบการสร้างสมรรถนะนวัตกรรมภาวะผู้นำในการบริหารการผลิตอาหารโอท็อปในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมสำหรับการบริหารการผลิตอาหารโอท็อป ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย

การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด) และค่าสัมประสิทธิ์ของความแปรผัน นอกจากนี้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการหาข้อสรุป การตีความ และการตรวจสอบความถูกต้องตรงประเด็นของผลการวิจัยเป็นกระบวนการหาข้อสรุปและตีความหมายของผลโดยใช้เหตุผลตามหลักตรรกะ ด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยที่กำหนดไว้ ดังนี้

1. ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเพื่อการบริหารการผลิตอาหารโอท็อปในสภาพปัจจุบันพบว่า พฤติกรรมการบริโภคสินค้าโอท็อป ประเภทอาหารส่วนมากซื้อมาจากแหล่งขายและผลิตภายในจังหวัด และเป็นผลิตภัณฑ์ของชุมชน รวมถึงเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีโอกาสพัฒนาการตลาดไปสู่ระดับประเทศ ผู้ประกอบการได้ใช้ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมในการบริหารการผลิตอาหารโอท็อปให้สินค้ามีคุณภาพ โดยรวมอยู่ในระดับสูงและรายด้านก็อยู่ในระดับสูงเช่นกัน เรียงลำดับจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ดังนี้ การจำหน่าย กลยุทธ์ทางการตลาด วัตถุดิบในการผลิต ตามลำดับ

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเพื่อการบริหารการผลิตอาหารโอท็อปในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านการเงินหรือเงินทุน โดยการระดมเงินออมของประชาชน โดยการจัดตั้งโครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้าน สนับสนุนเงินทุนแก่กลุ่มกิจกรรมและชุมชนเพื่อพัฒนาอาชีพหรือการขยายกิจการเชิงธุรกิจ เพิ่มพูนประสิทธิภาพการบริหาร/จัดการ แก้ไขกฎระเบียบข้อบังคับที่เป็นอุปสรรคต่อการระดมและพัฒนาเงินทุน จัดทำหนังสือ

คู่มือแนวทางหลักสูตรเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนาเงินทุน และจัดตั้งชมรมกลุ่มออมทรัพย์ทุกระดับในระดับครอบครัว ด้านการบริหารจัดการให้มีการฝึกอบรมสัมมนา ประชุมให้ความรู้เกี่ยวกับการประกอบการและการบริหาร ศึกษาดูงาน การบริหารทุน การผลิตการตลาด แลกเปลี่ยนประสบการณ์เกี่ยวกับกลุ่มอาชีพประเภทเดียวกัน สนับสนุนข้อมูลข่าวสาร และประสานให้เอกชนมีบทบาทพัฒนาผู้ประกอบการ ด้านการผลิตปรับปรุงคุณภาพ พัฒนารูปแบบและบรรจุภัณฑ์ตามเทคโนโลยีที่เหมาะสม ด้านการตลาด ทำการผลิตให้ตรงกับความต้องการของผู้บริโภคทั้งด้านรูปแบบการบรรจุภัณฑ์ คุณภาพ ประโยชน์ ความนิยม ราคา

2. หลักธรรม ไตรสิกขา และตัวแบบ KSM ที่สามารถนำมาบูรณาการกับการพัฒนาสมรรถนะภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเพื่อการบริหารการผลิตอาหารโอท็อป พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความสุขทางใจ เข้าวัดฟังธรรมอยู่ในระดับมาก ปฏิบัติตนตามศีล 5 อยู่ในระดับมากที่สุด การทำทานอยู่ในระดับน้อย มีความศรัทธาสินค้าโอท็อปอยู่ในระดับมาก ในด้านหลักการบริหารจัดการที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม มีค่าเฉลี่ย 4.42 อยู่ในระดับสูง ด้านหลักคุณธรรมและจริยธรรม มีค่าเฉลี่ย 4.48 อยู่ในระดับสูง ด้านหลักธรรมไตรสิกขาคือศีล สมาธิและปัญญาที่สอดคล้องกับหลักการของตัวแบบ KSM มีค่าเฉลี่ย 4.48 อยู่ในระดับสูง รวมถึงหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีค่าเฉลี่ย 4.47 อยู่ในระดับสูง เช่นกัน เมื่อพิจารณาองค์ประกอบของหลักการของตัวแบบ KSM ที่สัมพันธ์กับหลักธรรมไตรสิกขาคือศีล สมาธิและปัญญา พบว่ามีการยึดถือปฏิบัติตามศีลมากที่สุด โดยมุ่งเน้นเรื่องสัมมาอาชีวะ ระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์สุจริต ด้านสมาธิมุ่งเน้นเรื่องการเอาใจจดจ่อในงาน การมีสติรู้ตัวและความมั่นใจในการทำงาน ส่วนด้านปัญญา มุ่งเน้นเกี่ยวกับความสุขสงบของจิตใจ การถือปฏิบัติตามหลักอริยสัจ 4 ของศาสนาพุทธ สรุปได้ว่าหลักธรรม ไตรสิกขา และตัวแบบ KSM สามารถนำมาบูรณาการกับการพัฒนาสมรรถนะภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเพื่อการบริหารการผลิตอาหารโอท็อปในภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้อย่างมีประสิทธิภาพ ภายใต้เงื่อนไขของการบูรณาการศีลกับความรู้ (knowledge) สมานกับทักษะ (skill) และปัญญา

กับการจัดการ (management) หรือ KSM Model

3. แนวทางการพัฒนาสมรรถนะภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเพื่อการบริหารการผลิตอาหารโอท็อปในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สู่มาตรฐานสากล พบว่า

3.1 สมรรถนะภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมในการผลิตอาหารโอท็อปสู่มาตรฐานระดับสากล ผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่นมีการวางยุทธศาสตร์นโยบาย แผนงาน ผลิตภัณฑ์ชุมชนโอท็อป ด้านวัตถุดิบและการผลิตที่ครอบคลุมทั้งผลิตภัณฑ์ด้านอาหาร การพัฒนาด้านบรรจุภัณฑ์ให้มีมาตรฐานทั้งคุณภาพ ความสะอาด ความปลอดภัย สู่ทางการตลาดและการบริการหลังการขาย

3.2 พัฒนาบุคลากรให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้นำในการผลิตอาหารโอท็อปมีการ ดำเนินการฝึกอบรมและสัมมนาแก่ผู้ปฏิบัติงาน เพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะในด้าน ต่าง ๆ โดยนำมาปรับใช้ในการปฏิบัติงาน และให้บริการได้อย่างมีประสิทธิภาพและรวดเร็ว ยุทธศาสตร์สำคัญคือการส่งเสริมสนับสนุนอาหารพื้นเมืองพาสลาง ซึ่งเป็นอาหารเอกลักษณ์หรืออาหารพื้นเมืองของภาคอีสานให้เป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป ให้อยู่ในกลุ่มโอท็อป

3.3 ต้องมีกระบวนการถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตในการปรับปรุงบรรจุภัณฑ์หรือหีบห่อ (Packaging) และการสร้างตราสินค้าเพื่อเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ผลิตภัณฑ์ ขยายหรือจัดหาตลาดให้กว้างขวาง

3.4 ภาครัฐให้คำแนะนำด้านการบริหารจัดการเงินทุนโดยการหาแหล่งกู้ยืมด้านการเงินที่มีดอกเบี้ยต่ำ เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้กลุ่มผู้ผลิตได้มีการพัฒนาในการยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขัน

3.5 ด้านการบริหารจัดการอาหารโอท็อปต้องเป็นระบบครบวงจร กลุ่มผู้ผลิตสินค้าชุมชนที่ได้ขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกอบการโอท็อป เมื่อขึ้นทะเบียนเสร็จเรียบร้อยแล้วยังไม่ถือว่าเป็นผู้ประกอบการโอท็อป เพียงแต่ว่าขึ้นทะเบียนไว้ และมีการคัดเลือกเป็นการเปิดตัวสินค้าเข้ามาคัดสรร โดยกระบวนการต้องพิจารณาจากสินค้ามีมาตรฐานหรือไม่โดยพิจารณา

จากเอกสารทางราชการคือมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) หลังจากนั้นเอาคะแนนที่ได้มาประเมินเป็นดาว (ระดับ 1-5 ดาว) และมีการรับรองความปลอดภัยโดยองค์การอาหารและยา (อย.)

การอภิปรายผล

การวิจัยการสร้างสมรรถนะนวัตกรรมภาวะผู้นำในการบริหารการผลิตอาหารโอท็อป ในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น และจังหวัดนครราชสีมา สามารถอภิปรายผลได้ดังต่อไปนี้

การสำรวจการสร้างสมรรถนะนวัตกรรมภาวะผู้นำในการบริหารการผลิตอาหารโอท็อป คำว่า “การพัฒนาสมรรถนะภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเพื่อการบริหารการผลิตอาหารโอท็อปในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” ของจังหวัดขอนแก่น และจังหวัดนครราชสีมา หมายถึง การสร้างสมรรถนะภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมสู่การปฏิบัติเพื่อบรรลุเป้าหมาย ภายใต้การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมที่เหมาะสม คำว่า “นวัตกรรม” ของ

เมื่อพิจารณาความพร้อมตามขั้นตอนของกรอบแนวคิด พบว่า การสร้างสมรรถนะภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมในการบริหารการผลิตอาหารโอท็อป ในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น และจังหวัดนครราชสีมา ปรากฏทั้ง 3 ขั้นตอนได้แก่

1. ขั้นการเตรียมพร้อม ภาวะผู้นำคุณภาพการผลิต องค์ประกอบของการผลิตอาหารโอท็อปและสมรรถนะภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมในการบริหารการผลิตอาหารโอท็อป ได้แก่ 1) ในขั้นตอนการเตรียมความพร้อม ประกอบด้วย กลยุทธ์ทางการตลาด การประกอบการทางการตลาด ประเภทอาหาร การผลิตอาหาร วัตถุดิบในการผลิต แหล่งวัตถุดิบ การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ โอท็อป เป็นต้น

2. องค์ประกอบของการผลิตอาหารมีความสัมพันธ์ต่อการผลิตภัณฑ์ โอท็อป พบว่า หลักการบริหารคือผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ โอท็อป มีความรู้ในงานที่ทำ มีความสามารถในการบริหารงานและมีความเป็นผู้นำที่ดี เมื่อต้องทำงานร่วมกับบุคลากรหลายระดับในภาวะที่แตกต่างกันออกไปตามระยะ

การเติบโตของกิจการความเป็นผู้นำย่อมแตกต่างกัน
ระยะเริ่มทำธุรกิจต้องรับบทเป็นผู้นำที่ลงมือทำทุกอย่าง
ด้วยตนเองเป็นผู้กำกับดูแลอย่างใกล้ชิด และเป็นกันเอง
และหลักคุณธรรม พบว่า ผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์
ได้ปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่ม โดยยึดหลักคุณธรรม
เป็นหลัก มีความซื่อสัตย์ (loyalty) ต้องมีความซื่อสัตย์
ต่อลูกค้าในด้านคุณภาพสินค้า ซึ่งสอดคล้องกับผลการ
ศึกษาของสมร ปาโท (2555) พบว่า คุณลักษณะภาวะผู้นำ
ประกอบด้วยมีความรู้ ความเข้าใจลักษณะภาวะผู้นำ
มีความสามารถในการนำปัจจัยต่าง ๆ มากำหนดกลยุทธ์ได้
มีความเป็นประชาธิปไตยในการทำงานร่วมกัน มีความ
คาดหวังและสร้างโอกาสสำหรับอนาคต มีความคิด
เชิงปฏิวัติและมีการกำหนดวิสัยทัศน์ เป็นต้น

3. สมรรถนะผู้นำนวัตกรรมในการบริหาร
การผลิตอาหารโอท็อปในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น และ
จังหวัดนครราชสีมา ดังนี้

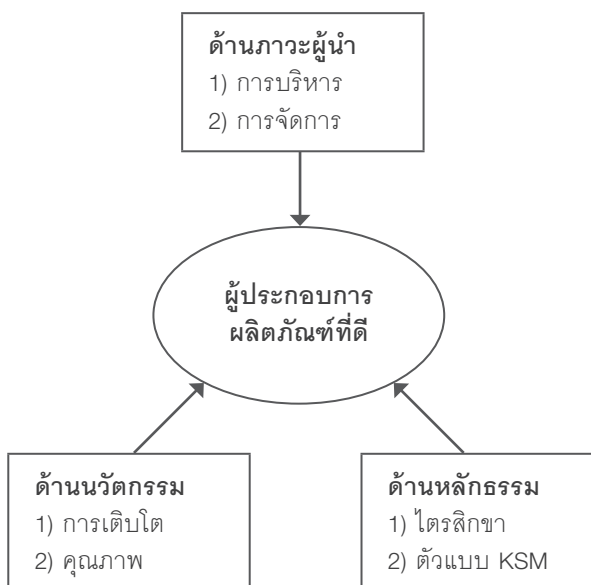
3.1 การใช้หลักไตรสิกขา ศีล สมาธิ ปัญญา
พบว่า ผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์มีความรู้เรื่องการทำงาน
อย่างไม่เบียดเบียนคน/สัตว์และไม่ปฏิบัติผิดกฎหมาย
(สัมมากัมมันตะ) ในภาวะผู้นำคุณภาพการผลิต โดยที่
ผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์มีการคุ้มครองผู้บริโภคตาม
ตัวแบบแนวพุทธ จึงมีการคุ้มครองผู้บริโภคโดยภาครัฐ
และมีใช้การคุ้มครองที่ตัวผลิตภัณฑ์ตามกฎหมาย แต่เป็น
การคุ้มครองระดับชีวิตที่ทุกชีวิตมีหน้าที่ในการดูแลทุกข์
และสุขของกันและกัน จึงเป็นเหตุที่ผู้ประกอบการ
ผลิตภัณฑ์เลือกนำหลักธรรมในพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้
เพื่อให้ได้วิถีการบริโภคใหม่ที่ทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภค
เห็นคุณค่าของการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกัน วิถีชีวิต และวิถี
การบริโภคจึงมีใช้การต่อสู้เพื่อแย่งชิงผลประโยชน์กันอีก
ต่อไป เป้าหมายของการคุ้มครองควรเปลี่ยนจากการ
มุ่งเน้นแต่ที่ยาและผลิตภัณฑ์สุขภาพเป็นการคุ้มครอง
ชีวิตจิตใจตามหลักพุทธธรรม ส่วนวิธีคิดที่มองทุกอย่าง
เป็นสินค้าก็ควรปรับเป็นการรับรู้โลกจากการวิเคราะห์
“ความทุกข์” ที่เกิดขึ้นในวิถีชีวิตและวิถีบริโภคให้เข้าใจว่า
วิถีการบริโภคมิใช่เรื่องการแข่งขันเอาเปรียบ หรือ
การเบียดเบียนซึ่งกันและกัน แต่เป็นการดำรงชีวิตอยู่
ร่วมกันด้วยความเห็นอกเห็นใจ และความรับผิดชอบ
ต่อชีวิตซึ่งกันและกัน สอดคล้องกับงานวิจัยและ

งานวิชาการของ กชปณณ สุทร-ปัญญากุล (2541)
ได้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติงานกับ
การปฏิบัติตามหลักไตรสิกขา (ศีล, สมาธิ และปัญญา)
กับพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนมัธยม
ศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดชัยภูมิ ผลการวิจัย
พบว่า การปฏิบัติตามหลักไตรสิกขา (ศีล, สมาธิ และ
ปัญญา) ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยภาพรวม
อยู่ในระดับ “มาก” จัดลำดับจากมากไปหาน้อยคือ
การปฏิบัติตามด้านปัญญา การปฏิบัติตามด้านสมาธิ
และการปฏิบัติตามด้านศีล และพบว่าความสัมพันธ์
ระหว่างการปฏิบัติตามหลักไตรสิกขา (ศีล, สมาธิ
และปัญญา) กับพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติงานของผู้บริหาร
โรงเรียนมัธยมศึกษา มีความสัมพันธ์กันในเชิงบวก
อยู่ในระดับ “ปานกลาง” โดยไตรสิกขาเป็นทั้งหลักการ
และวิถีปฏิบัติเพื่อให้สามารถล่วงพ้นจากอบาย, กามธาตุ
และ ภพทั้งปวง ไตรสิกขาเป็นแนวทางปฏิบัติในทาง
สายกลาง มีศีลเป็นปฏิปักษ์ต่อกิเลสที่แสดงออก
ทางกาย วาจา, สมาธิเป็นปฏิปักษ์ต่อกิเลสที่กลุ่มมุ่มจิต
และปัญญาเป็นปฏิปักษ์ต่ออนุสัยกิเลสที่แอบแนบอยู่
ในจิต รวมถึงสมณ อมรวิวัฒน์ (2528) ได้อธิบายถึง
กระบวนการศึกษาที่พัฒนามนุษย์ตามหลักไตรสิกขา
ไว้ดังนี้ ไตรสิกขา เป็นกระบวนการศึกษาที่พัฒนามนุษย์
ทั้งหลาย ทั้งทางกาย วาจา ความคิด จิตใจ อารมณ์และ
สติปัญญา ให้สามารถดำรงและดำเนินชีวิตในสังคม
อย่างมีสันติ มีอิสรภาพ เน้นการปฏิบัติ ผูกอบรมตน
ด้วยหลักของศีล สมาธิ ปัญญา วิธีการปฏิบัติฝึกหัด
อบรมตนตามหลักของศีล สมาธิ ปัญญานั้น ผู้ศึกษา
ต้องปฏิบัติตามแนวทางของมรรค มีองค์แปด ได้แก่ (1) ศีล
ประกอบด้วยสัมมาวาจา - เจรจาชอบ สัมมากัมมันตะ -
ทำการทำงานชอบ และสัมมาอาชีวะ - การเลี้ยงชีพชอบ
(2) สมาธิ ประกอบด้วย สัมมาวายามะ - ความเพียรชอบ
สัมมาสติ - ระลึกชอบ สัมมาสมาธิ - ตั้งใจชอบ (3) ปัญญา
ประกอบด้วย สัมมาทิฐิ - เห็นชอบ และสัมมาสังกัปปะ -
ดำริชอบ ส่วนการบูรณาการไตรสิกขากับตัวแบบ KSM
ของบุญทัน ดอกไธสงในงานวิจัยนี้ก็สอดคล้องกับสุดาภรณ์
อรุณดี (2551) วิจัยเรื่องยุทธศาสตร์การพัฒนาทุนมนุษย์
สู่ระดับโลกในศตวรรษที่ 21 กรณีศึกษา การพัฒนา
สมรรถนะทุนมนุษย์ตามหลักพุทธญาณวิทยา และ
รูปแบบการจัดการทักษะความรู้ (รูปแบบ KSM Model)

มีลักษณะการวิจัยประกอบด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ พบว่าผลการวิจัยเชิงเอกสาร การวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า การสร้างทุนสมองมนุษย์หรือสมรรถนะสู่ระดับโลก ตามหลักพหุทฤษฎี (หลักไตรสิกขา) นั้นสามารถพัฒนาสู่ระดับโลกได้ เพราะการพัฒนาคนนั้นต้องเริ่มด้วยการพัฒนาจิตใจเพราะจิตใจเป็นรากฐานที่สำคัญที่สุดในการสร้างพฤติกรรม เมื่อมนุษย์มีพื้นฐานจิตใจที่แล้วดีจะเก่งได้เองเกิดเป็นทุนสมอง หรือทุนทางปัญญาของมนุษย์ (Human Capital) อริยะ-อัจฉริยะ (ดี-เก่ง) เรียกว่า เป็นสมรรถนะมนุษย์ หรือ Human Competency สมรรถนะมีอยู่แล้วในตัวมนุษย์ทุกคนแต่ต้องอาศัยการฝึกฝนตนเอง เรียนรู้พัฒนาอย่างต่อเนื่องจะทำให้เป็นผู้ที่มีสมรรถนะระดับสูงสุดได้ส่วนรูปแบบ KSM Model เป็นสมรรถนะด้านต่าง ๆ ของมนุษย์การเกิดสมรรถนะต่าง ๆ เหล่านี้ได้บุคคลผู้นั้นจะต้องเป็นผู้ปฏิบัติที่อยู่ในศีล สมาธิ ปัญญา คุณสมบัติ สมรรถนะมนุษย์โดยเกิดจากการฝึกฝนตามหลักพหุทฤษฎี (หลักไตรสิกขา)

3.2 การใช้เศรษฐกิจพอเพียง พบว่าผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์มีการส่งเสริมหลัก ธรรมาภิบาลของกองทุนชุมชน ในภาวะผู้นำคุณภาพการผลิตในเศรษฐกิจพอเพียง โดยสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรเพื่อที่จะรองรับการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว กว้างขวางทั้งทางด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี โดย อาศัยความรู้รอบคอบ และความระมัดระวังในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้วางแผนและดำเนินการทุกขั้นตอน ควบคู่ไปกับการสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติทุกระดับให้สำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร ความมีสติปัญญา และความรอบคอบ มีเหตุผล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของทิพย์พร ทวีเดช และคณะ (2554) พบว่า ลักษณะการบริหารจัดการ วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีการนำหลักการบริหารสากลมาใช้ในการบริหารจัดการอย่างมีเหตุผล พอประมาณ มีภูมิคุ้มกันที่ดี และมีคุณธรรมเป็นสิ่งสำคัญในการตัดสินใจ จึงทำองค์กรเจริญเติบโตอย่างสมดุลทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงและก้าวทันต่อโลกาภิวัตน์

จากการศึกษาวิจัยสามารถสังเคราะห์รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเพื่อการบริหารการผลิตอาหารโอท็อปในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ต่อไปนี้

ภาพ 2 ตัวแบบสังเคราะห์จากการวิจัย “การพัฒนาสมรรถนะภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเพื่อการบริหารการผลิตอาหารโอท็อปในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ”

ซึ่งตัวแบบสังเคราะห์จากการวิจัย “การพัฒนาสมรรถนะภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเพื่อการบริหารการผลิตอาหารสามารถอธิบายได้ดังต่อไปนี้

1. แนวทางการบริหารการผลิตอาหารโอท็อปในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทางสร้างสมรรถนะนวัตกรรมภาวะผู้นำในชุมชน เป็นสิ่งที่มีความสำคัญและต้องการความร่วมมือจากหลายภาคส่วนเพื่อผลักดันให้เกิดการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น จึงมีความจำเป็นต้องสร้างสมรรถนะนวัตกรรมภาวะผู้นำ กลไก และการจัดการในพื้นที่ โดยการเสริมกลไกประสานในระดับพื้นที่ (จังหวัด อำเภอหรือตำบล) และสร้างมาตรฐานงาน ตัวชี้วัดการทำงานการบริหารการผลิตอาหารโอท็อปในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในชุมชน ที่มุ่งเน้นให้เกิดแนวทางสำคัญในการดำเนินงานระบบการผลิตอาหารโอท็อปในประเทศไทย โดยมีปัจจัยในการผลิตของผู้ประกอบการสินค้า โอท็อป โดยแบ่งปัจจัยการผลิตออกเป็น 4 ชนิด คือ ปัจจัยการผลิต แรงงาน ทุน และความสามารถในการประกอบการ

ซึ่งปัจจัยเหล่านี้เป็นเครื่องมือที่จะทำให้ผู้ประกอบการสามารถสร้างสมรรถนะนวัตกรรมภาวะผู้นำในการบริหารการผลิตอาหารโอท็อปในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ให้ประสบความสำเร็จ

2. แนวทางการบริหารและการจัดการก็เป็นบริบทที่สำคัญประการหนึ่งของนักบริหาร คือการจัดการ หรือการบริหารองค์การให้สามารถอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพภายใต้สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง โดยรวบรวมเอา กลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์การนำไปสู่การปฏิบัติ เพื่อความสำเร็จในเป้าหมาย โดยคำนึงถึงควมมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และความประหยัด ดังนั้นผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์โอท็อป จะประสบความสำเร็จได้ ต้องเป็นนักบริหารและการจัดการที่ดีที่จะสร้างสมรรถนะภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเพื่อการบริหารการผลิตอาหารโอท็อปในภาคตะวันออกเฉียงเหนือให้ประสบความสำเร็จ

3. กลยุทธ์แนวทางการตลาดของผู้ประกอบการควรมองว่าผลิตสินค้าแล้วผู้บริโภคจะซื้อไปใช้หรือไม่ เนื่องจากผู้บริโภคในปัจจุบันเรียนรู้ที่จะเลือก บริโภคสินค้าแบบไหน อย่างไร ไม่ใช่ผู้ผลิตผลิตอะไรออกมา ก็จะขายได้ทุกอย่างเหมือนเมื่อก่อน ยิ่งตอนนี้เป็นยุคที่ต้องรัดเข็มขัด ผู้บริโภคก็อาจเลือกเฉพาะสิ่งที่จำเป็น เพื่อแก้ปัญหาความฟุ้งซ่านของพวกเขา ดังนั้นการวางกลยุทธ์ทางการตลาดควรคำนึงถึง ดังนี้ 1. กลุ่มดาวเด่นสู่สากล คุณภาพสูง และผลิตได้จำนวนมากอย่างต่อเนื่อง มีตลาดจำหน่ายทั้งภายในและต่างประเทศ มีกำลังการผลิตที่รองรับการสั่งซื้อได้ในปริมาณมากและมีศักยภาพในการส่งออกตลาดต่างประเทศได้ในระยะยาว 2. อนุรักษ์สร้างมีคุณภาพสูง ผลิตได้จำนวนน้อย ขั้นตอนและกระบวนการผลิตยากและซับซ้อน เป็นงานหัตถกรรม ประณีตศิลป์ มีเอกลักษณ์ของสินค้าแต่ละชิ้น ใช้ระยะเวลาในการผลิต และไม่สามารถผลิตสินค้าที่เหมือนกันในปริมาณ 3.สู่การแข่งขัน คุณภาพระดับพื้นฐานตามที่กฎหมายกำหนด หรือมาตรฐานอื่นที่รองรับ ผลิตไม่มีความซับซ้อน ผลิตจำนวนมาก มีกำลังการผลิตเพียงพอ หรือมีกำลังการผลิตในลักษณะเป็นเครือข่าย มีตลาดจำหน่ายทั้งภายในและภายนอกชุมชน และสามารถเข้าสู่การแข่งขันในตลาดได้และ 4)กลุ่มปรับตัวสู่ การพัฒนา

มีการผลิตง่ายไม่ซับซ้อน ผลิตได้จำนวนน้อย หรือหลากหลาย ยังไม่ได้มีการรับรองมาตรฐาน ต้องการในการพัฒนาศักยภาพในตัวผลิตภัณฑ์ กระบวนการผลิต และการบริหารจัดการเพื่อเข้าสู่การรับรองมาตรฐาน

4. ปัญหาและอุปสรรคของการพัฒนา โอท็อปที่ผ่านมามีความท้าทายเพื่อที่จะได้ยกระดับผลิตภัณฑ์โอท็อปให้ได้มาตรฐานและนำไปสู่สากลในการแข่งขัน ปัญหาและอุปสรรคมีดังนี้ (1) ลำสมัย ไม่น่าสนใจ (2) ผลิตโดยไม่คำนึงถึงตลาด (3) มีจำนวนมาก แต่ขาดเอกลักษณ์ (4) ไม่สามารถเข้าถึงตลาดและแหล่งทุน (5) ไม่สามารถเข้าถึงบริการภาครัฐ (6) ขาดการรวมกลุ่ม

5. นวัตกรรมภาวะผู้นำรวมถึงการพัฒนาของผู้ประกอบการในการบริหารการผลิตอาหารโอท็อป เพื่อก้าวเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (Asean Economic Community) ในปี 2558 ที่จะถึงผู้ประกอบการควรคำนึงถึง ดังนี้ (1) ความต้องการของผู้บริโภค (2) ต้นทุนของผู้บริโภค (3) ความสะดวกในการซื้อ และ (4) การสื่อสาร

6. ผู้ประกอบการมีความสามารถในการบริหารงานและมีความเป็นผู้นำที่ดี เมื่อต้องทำงานร่วมกับบุคลากรหลายระดับในภาวะที่แตกต่างกันออกไปตามระยะการเติบโตของกิจการความเป็นผู้นำย่อมแตกต่างกัน ระยะเริ่มทำธุรกิจต้องรับบทเป็นผู้นำที่ลงมือทำทุกอย่างด้วยตนเองเป็นผู้กำกับดูแลอย่างใกล้ชิดและเป็นกันเอง เมื่อกิจการเติบโตขึ้นการบริหารงานเปลี่ยนแปลงไปไว้วางใจและแบ่งความรับผิดชอบให้ลูกน้องมากขึ้นจนถึงปล่อยให้ดำเนินการเอง ส่วนตนเองจะได้มีเวลาใช้ความคิดพัฒนาผลิตภัณฑ์ ขยายกิจการหรือลงทุนใหม่กล้าลงทุนจ้างผู้บริหารมืออาชีพมาช่วยงาน รู้จักปรับเปลี่ยนแปลงการบริหารสามารถทำให้อุทิศประสบความสำเร็จได้

7. ต้องมีความร่วมมือและแข่งขันผู้ประกอบการที่ดำเนินธุรกิจประเภทเดียวกันจะต้องไม่พยายามทำธุรกิจให้เกิดผู้แพ้ผู้ชนะ แต่ต้องดำเนินให้เกิดเพียงผู้ชนะอย่างเดียว ร่วมมือกันพึ่งพาอาศัยกันเพื่อให้ธุรกิจอยู่รอด โดยร่วมกันตั้งเป็นสมาคม ชมรมเพื่อช่วยเหลือกัน การทำธุรกิจต้องมีการแข่งขันควรแข่งขันในเรื่องพัฒนาผลิตภัณฑ์คุณภาพบริการ ด้านลดต้นทุนการผลิต เพราะการแข่งขันทำให้เกิดการพัฒนา

8. ในส่วนของภาครัฐควรมีการส่งเสริมมุมมองของประชาชนโดยให้มีการโฆษณาประชาสัมพันธ์ในด้านมุมมองของผู้บริโภค ให้หยุดมองว่าสินค้า โอท็อป เป็นสินค้าของรากหญ้า หรือพื้นบ้านเป็นตลาดล่างแล้วจะมีมาตรฐานกระบวนการผลิตที่ไม่ดีพอเพียง ไม่ปลอดภัยเท่าที่ควร อาจจะส่งเสริมให้เกิดความนิยมและรู้คุณค่าของผลิตภัณฑ์สินค้า โอท็อป ที่ผลิตขึ้นในประเทศเพื่อเพิ่มปริมาณการบริโภคในประเทศให้สูงขึ้น โดยการใช้วิธีการโฆษณาประชาสัมพันธ์หรือจัดนิทรรศการเผยแพร่ให้ความรู้ในแนวที่ก่อให้เกิดความชื่นชมให้มากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. การกำหนดนโยบายเพื่อการพัฒนาอาหารโอท็อป ให้มีแผนแม่บทในการพัฒนาอาหารโอท็อป โดยให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง โดยเฉพาะผู้ประกอบการเพื่อให้สามารถนำไปสู่การพัฒนาบนพื้นฐานของการพึ่งตนเองและมีความยั่งยืนของชุมชนและท้องถิ่นเป็นการกำหนดนโยบายจากล่างขึ้นบน (bottom up) และก้าวไปสู่การเป็นวิสาหกิจชุมชนอย่างแท้จริง

2. การนำนโยบายไปปฏิบัติ ควรมีการศึกษาวิจัยประสิทธิภาพ ประสิทธิผลของการดำเนินโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ อย่างจริงจังตามหลักวิชาการ โดยหน่วยงานอิสระ ระดับชาติและระดับท้องถิ่น ต้องร่วมมือในการกำกับ ติดตาม ประเมินผลการนำนโยบายไปปฏิบัติระดับพื้นที่

ข้อเสนอแนะเชิงการบริหารจัดการ

1. ระบบบริหารจัดการควรมีการเพิ่มทักษะในกระบวนการผลิตและการควบคุมคุณภาพเพื่อพัฒนาสินค้าโอท็อป ประเภท อาหารและเครื่องดื่ม ผู้การรับรองของคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) เพิ่มหรือมีการพัฒนากระบวนการผลิตสินค้า โอท็อป ผู้การรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน

2. การส่งเสริมบทบาทของภาคส่วนอื่นๆ ประกอบด้วย การบูรณาการความร่วมมือในลักษณะเครือข่าย (Network) เพื่อให้อาหารโอท็อปพึ่งพาตนเองได้ยั่งยืน เป็นการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน องค์การทางสังคม ได้แก่ วัด สถานประกอบการ โรงเรียน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องร่วมมือกันอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัย โดยพิจารณาเทคนิควิธีการที่เหมาะสมเพื่อยืนยันคำตอบของวัตถุประสงค์ของการวิจัยของเรื่องนี้ ซึ่งน่าจะเป็นการวิจัยกรณีศึกษา

2. ควรมีการศึกษาวิจัยในมิติเนื้อหาสาระหรือทฤษฎีนอกเหนือจากการวิจัยในครั้งนี้ โดยเฉพาะการวิจัยประเมินผล เพื่อยืนยันความเป็นเหตุเป็นผลตามแนวคิดเชิงระบบระดับนโยบายและระดับการนำนโยบายไปปฏิบัติ

3. ควรมีการศึกษาวิจัยในมิติพื้นที่หรือประชากรกลุ่มเป้าหมายที่ขยายผลไปสู่กลุ่มอื่นในสภาพของบริบทที่แตกต่างหรือประชากรกลุ่มเป้าหมายที่มีบริบทใกล้เคียงกับงานวิจัยครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- กชปณญ์ สุทธปญญากุล. (2541). ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติตนตามหลักไตรสิกขา (ศีล, สมาธิ และปัญญา) กับพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดชัยภูมิ ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ชาญชัย จิตรเหล้าอาพร. (2553). การทำวิจัยทางรัฐศาสตร์ และรัฐประศาสนศาสตร์. กรุงเทพฯ: ไทยประสาณการพิมพ์.
- คณะกรรมการอำนวยการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์แห่งชาติ. (2549). แนวทางและหลักเกณฑ์การคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ไทยปี พ.ศ. 2549 (OTOP PRODUCTCHAMPION). กรุงเทพมหานคร: หจก. บางกอก บล๊อค.
- สมร ปาโท. (2555).รูปแบบการพัฒนภาวะผู้นำของผู้นำสถานศึกษาสู่ความเป็นมืออาชีพ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 ประจำเดือน มกราคม-มิถุนายน 2555, (99-109).
- ทิฆัมพร ทวีเดช และคณะ. (2554). การบริหารจัดการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมโดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการเจริญเติบโตอย่างยั่งยืน. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 ประจำเดือน กรกฎาคม-ธันวาคม 2554, (39-48).
- บุญทัน ดอกไธสง. (2555). การบริหารเชิงพุทธ. กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์.
- บุญทัน ดอกไธสง. (2532). การบริหารเพื่อสร้างสรรค์ KSM Model. กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์.
- บุญทัน ดอกไธสง. (2537). การจัดการองค์การ. (พิมพ์ครั้งที่ 4) กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- บุญเลิศ ไพรินทร์. (2538). เทคนิคเพื่อการเปลี่ยนแปลงความรู้ ทักษะ และทัศนคติ. กรุงเทพฯ: สวัสดิการสำนักงาน ก.พ.
- สุนน อมรวิวัฒน์. (2528). แนวคิดการศึกษาแนวพุทธ. ค้นจาก http://www.roong-aroon.ac.th/index.php?option=com_content&view=article&id=144&Itemid=168
- เสรี วงษ์มณฑา. (2542). พฤติกรรมผู้บริโภค. กรุงเทพมหานคร: วีระฟิล์มและไซเท็กซ์.

